

GÜNCE'L

Ağlık Bilgi Bülteni

Yıl 3 - Sayı 25

Ocak 2010

Merhaba,

Yeni yılınız kutlu olsun. Yeni yıl yeni bir başlangıç, yeni bir doğumu da ifade ediyor çoğumuz için. Biz de bu ay Günce'L Bülteninde doğum sırasını işledik. 2010'da her şey dilediğinizce olsun.

DOĞMADAN BELİRLENMEK: DOĞUM SIRASI

Psikolojik Danışmanlık Eğitim
ve
Grup Çalışmaları Merkezi

www.guncedanismanlik.net
info@guncedanismanlik.net

T: 0216 3807685

Bireyin kişiliği, zekâsı ve başarısı daha hayata gözlerini açmadan belirlenebiliyor. İnsan hayatının bu çok önemli yapıları genetik, yetiştirilme tarzı, yetiştirildiği çevre ve daha birçok etmen tarafından etkileniyor. İnsan dünyaya geldiği günden itibaren etkileşimleri onun izleyeceği yolu belirleyebiliyor. Bu etkileşimlerden birisi de doğum sırası. Doğum sırası çok eskiden beri yapılan çalışmalara konu olmuş ve çok çeşitli yönleri incelenmiş bir konu. Ancak öne çıkan inceleme alanları kişilik, zekâ ve başarı tahminleridir.

Çocuk doğduğu evdeki birinci, ikinci, üçüncü ve ya başka bir sıralamaya göre ilk, ortanca ve ya sonuncu çocuk olabilir ve bu oluş onun çevresini şekillendirir. İlk çocukta anne baba acemiliği, ikinci çocukta üç kişilik bir evde yaşama ilk adım atma ve buna ekleyeceğimiz birçok durum bu çevresel denklemin değişkenleridir. Doğum sırasının biyolojik bir yönünün de olduğunu (prenatal ve gestational faktörler, Kristensen & Bjerkedal, 2007) ve bu yazının konusu olmadığını da belirtmek gerekir.

Doğum sırası ile ilgili ilk teorilerden birisi "tahttan indirilme" benzetmesini kullanır (Ansbacher & Ansbacher, 1956). Bu teoriye göre en büyük çocuk bir zamanlar tek ilgi kaynağıyken kardeşinin doğumu ile birlikte "tahttan indirilir" ve bu ilgiyi kaybeder. Ortanca çocuklar en büyük kardeşlerini hızı belirleyen olarak görür ve onları

yakalamaya çalışır. En küçük çocuk ise hiçbir zaman tahttan indirilmez. Gördüğümüz gibi aynı anne babadan olan ve aynı evde yaşayan çocukların farklı mesajlar alabiliyor. İlk başta belirttiğimiz gibi hayata gözümüzü açmadan belirleniyoruz. Bu belirlenmişlik birçok faktörle birleşip kişiliğimizi etkiliyor, kişilik gelişimimizde önemli bir yere sahip oluyor. Kişiliğimizi etkilemede doğum sırasının bir diğer yönü de anne-baba ilgisini çekmek için çocukların yarışmasıdır. Bu yarışmanın kuralları çocukların doğum sırası tarafından belirlenir. Mesela birinci çocuk ilk çocuk olmanın etkisini kullanırken ikinci çocuk küçük olmanın verdiği avantajdan yararlanabilir. Anne ve babanın favori çocuğu olmak için verilen bu yarış çocukların davranışlarını, davranışları da kişiliklerini belirler. Burada yapılan yarışın bilinçli bir şekilde olmayıp bu süreçte bilinçaltı mekanizmaların işlediğini söylememiz gerekir.

Anne ile çocuğun ilişkisi de doğum sırasının çocuğun gelişim aşamalarında önemli rol oynadığını gösteriyor. Anne çocuk ilişkisi bakımından incelenen en önemli faktörlerden birisi annenin yaşı. Anne ilk çocuğunu doğurduğunda onunla arasındaki yaş farkı diğer çocuklara oranla daha azdır. Bu yaş farkının azlığı ileriki yıllarda anne ile büyük çocuğun iletişiminin diğer çocuklara oranla daha iyi olacağını gösteriyor.

Bu konuda yapılan çalışmaların dayandığı temel mantık ilk çocukla ikinci çocuk arasında belirli bir yaş farkının olmasıdır. Bunun yanında yaş faktörünün ikinci yansıması da annenin ileriki yaşlarda çocuğuna sahip olması bilgi, beceri, tecrübesinin arttığı zamanlara denk geliyor ki bu da ileriki yaşlarda sahip olunan son çocukların olumlu yönden etkilenmesi demek.

Aynı zamanda eğitilmiş anneler ileriki yaşlarda çocuk sahibi oluyor ve bu da annenin eğitiminin sosyoekonomik yapısına katkısı dolayısıyla ve bilinçli çocuk yetiştirme pratiklerine ulaşma kolaylığı sağladığı için son çocukların bu yönden bir artışı oluyor. Fakat doğum sırasının çocukların zeka puanlarını tahmin etmede bir faktör olarak baktığımızda çocuğun doğum sırası arttıkça zeka puanında bir düşüş görülüyor. Yani birinci çocuğun zekâ katsayısı ikinci çocukta daha çok, ikinci çocuğun üçüncüden daha fazla ve devam ediyor. Bunun sebebi olarak da ilk çocuğun doğduğunda daha çok maddi imkânlarla sahip olması, ilk başta bahsettiğimiz anne ve baba ile daha yakın olabilmesi gösteriliyor. Buna bağlı olarak da çocuğun akademik başarısı aynı sıralama ile tahmin edilebiliyor: ilk çocuk en başarılı ve başarı eğrisi düşer bir şekilde diğer çocuklara yansıyor. Ama yapılan araştırmaların birbiriyle zıt sonuçları ortaya çıkardığı, zekâ ve doğum sırasının birbirine sebep sonuç ilişkisi kurulamadığını belirtmekte fayda var. Araştırmalardaki metodolojik eksiklikler, doğum sırasının başka faktörlerle birleşmesi bu sonuçları doğuruyor.

Çocuğun anne kamına düşmesiyle başlayan mucizevi yolculuk bir çok kontrol edilemeyen faktör tarafından etkileniyor. Aynı anne babanın, aynı ortamda yetişen çocukları farklı kişilikler olarak geliştiriyor. İnsan olmanın sihri de bu farklılıklarımızda yatıyor. Doğum sıramızın farklı olması bizi kardeşimizden farklı yapan birçok etmeden sadece birisi. Kişiliğimiz, zekamız ve başarılarımız bununla belirlenebiliyor. Farklılıklarımız aynı zamanda bizim zenginliklerimiz. Bu zenginliği sağlayan ve etkisinin ne ölçüde olacağı bilinmeyen bir faktör de doğum sırası.

Doğum Sırasına Göre Öğretmenlere İpuçları

İlk çocuklar

Bu çocuklara herkesin bazen yanılabilceğini göstermek ve bunun normal olduğunu söylemek önemlidir. Kendinizin ve ya ünlü kimselerin hatalarını göstererek; ilk denemede yanlış yapılabileceğini açıklayabilirsiniz. İlk çocuklara, herkesin her alanda her zaman en iyi olamayabileceğini anlatabilirsiniz. En iyi olmadığında da sizin ve ebeveynlerinin ona değer verdiğini belirtebilirsiniz. İlk çocuklara onlardan her şeyin %100 ünü istemediğinizi yapabileceğinin en iyisini denemesinin yeterli olduğunu da mutlaka yansıtmalısınız.

Ortanca Çocuklar

Ortanca çocukları sınıfınızda keşfetmeniz zor olabilir. Onlar kendini sınıfa ait hissetmezler ve yalnız hissedebilirler. Eğer durum buysa, onların tüm aktivitelere katılmasını sağlayın. Bu onların lider olması anlamına gelmiyor ama akran ilişkilerinin gelişmesi ve arkadaş edinmelerini sağlamanız önemli bir noktayı oluşturuyor. Diğer bir çeşit ortanca çocuk vardır ki o da arka sırada oturan, çok ses yapan çocuktur. Bu çocuk size ihtiyacı olmadığını hissettirir. Ortanca çocuk bazen kendinin özel olmadığını da düşünebilir. Bu durumda onun güçlü yanlarını vurgulayabilir ve ödüllendirebilir-

siniz. Bunun yanında diğerlerinden farklı özelliklerini de ön plana çıkararak geri bildirim verebilirsiniz. Bu da onların genellenmişlik duygularını ortadan kaldırır.

Son çocuklar

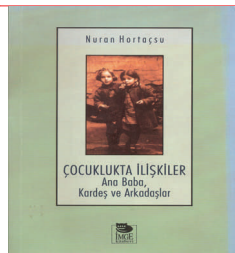
Son çocukların yönlendirici ve bebeksi bir tarafı olabilir. Ağlamak, sürekli birilerini şikâyet etmek, çocuksu sesler çıkarmak bu özelliklerini en sık gösterdikleri hareketlerdir. Bu da hala anne ve babalarının büyümemiş bebekleri olduğundandır. Bu karşı konulmaz taraflarından dolayı kendi evlerini yönetirler. Sizin sınıfınızı da yönetmesine izin vermeyin. Bu davranış biçimleri onların evlerini yönetmek için kullandıkları araçlardır. Bunun farkında olun ve kızmayın. Bunun yerine bu çocuklara fazladan vereceğiniz sorumlulukları onları "büyütün". Bu sorumlulukları vermekle onların kendilerini hem işe yarar hissetmelerini sağlayabilirsiniz hem de olgunlaşmalarını hızlandırabilirsiniz. Bu çocuklar sınıfın palyaçosu olabilirler. Bu tip davranışları sergileyebilirler. Sizin burada yapacağınız en anlamlı sorgulama "acaba bu çocuk bu kadar dikkati neden çekmek istiyor?" dur. Bunu onlara da açıklayın. Onların sevilmek ve ya kabul edilmek için bunlara ihtiyacı olmadığını belirtin.

Doğum sırası ile ilgili araştırma bulguları

Araştırmalar kişilik özelliği olarak birinci çocukların kardeşlerine oranla daha dominant olduklarını ortaya çıkarmıştır. Bunu ilk çocukların kardeşleriyle olan yaş farklarından dolayı elde ettikleri güç ile bağlantılı olduğu savunulmaktadır. Ayrıca ilk çocuklar genelde ailedeki sorumluluk sahibi olan, daha anaç/ korucuyu/ bakım veren ve rol model olan bir pozisyonunu üstlenirler (Buhmester and Furman, 1990). İlk doğan çocuğun kardeşlerine örnek olmayı, onları korumak ve bakmayı görev edindiği çok sık görülmektedir.

İlk çocukların zeka puanlamalarında istatistiksel olarak daha üstte yer aldıkları, daha amaç odaklı ve daha fazla akademik başarı gösterdikleri dikkat çekmektedir (Bellmont and Marolla, 1973; Breland, 1973; Zajonc and Markus, 1975; Markus and Markus, 1979). Bu durum ilk çocukların daha fazla yetişkin odaklı hareket etmeye yöneldikleri ve yetişkinlere göre davranmak için yoğun bir çabaya girdikleri ile açıklanmaktadır (Ickes and Turner, 1983). Dolayısıyla ilk doğan çocukların daha fazla otoriteye uyum sağlayan, kurallara uyan kişilikler sergiledikleri ve aileleriyle ilişkilerinin kişiliklerinin şekillenmesinde daha fazla rol oynadığı fark edilmiştir. Çünkü ilk doğan çocuklar önlerindeki tek modelleri olan anne babalarını dikkatle izler, onları örnek alıp onlarla özdeşleşirler (Michalski and Shackelford, 2002). Dolayısıyla ilk çocukların, daha sonra doğan kardeşlere kıyasla anne babaları memnun etmeye daha fazla odaklandıkları düşünülmektedir. Bunların yanında daha sonra doğan kardeşlerin ailelerin ilgisini çekebilmek için ağabey veya ablalarında farklılaşma çabası ile daha başkaldıran, sosyal ilişkilerde daha kolay, ve radikal fikirlere daha açık, yaratıcı oldukları bulunmuştur (Sulloway, 1996; Summers, 1999).

GünceL'in Önerdikleri

Kitabın Adı: Çocuklukta İlişkiler Ana

Baba, Kardeş ve Arkadaşlar

Yazar: Nuran Hortaçşu

Yayın Evi: İmge Kitabevi

Nuran Hortaçşu sosyal algı gelişimi, arkadaşlık, karı-koca ilişkisi, geniş aileyle ilişkiler, ana baba, çocuk ilişkileri ve ilişkiler arası ilişkiler konularında otuz yıla yakın bir süredir araştırma yapmış ve ders vermiştir.

Son yıllarda araştırmalarına kültür ve zaman boyutunu da katmıştır. Bu kitap bu alandaki birikiminin bir ürünüdür. Kitapta kültür boyutu irdelenmeye çalışılmıştır. Her ne kadar anlatılan çalışmaların çoğu Batı'da yürütülmüşse de bu çalışmalar yeni geldikçe Türkiye bağlamında yorumlanmıştır.

Kitabın Adı: Kardeş Kavgaları ile

Başedebilme

Yazar: Lee Canter

Yayın Evi: HYB Yayıncılık

"Ailenizin Günlük Sorunlarına Basit Çözümler" başlığı altında çıkan dokuz kitaplık seriden birisi olan el kitabı, en çok karşılaşılan sorunlara çözümler sunuyor. Kitapta kardeşlerin birbirleriyle geçinmesine yardımcı olmaya yönelik farkındalık kazandıran bir içerik var.

Bu seri, ailelerin önündeki problem durumlarıyla baş etmek için gerekli değişiklikleri yapmasında onlara yardımcı olarak ailelerin her bireyinin uyum içinde yaşamasını, sevmesini ve çalışmasını mümkün kılmayı amaçlamaktadır.